

SORIN IFTIMI (1965-2021), UN ISTORIC INTRAT DEJA ÎN ISTORIE

Marcel LUTIC*

Profesorul botoșănean Daniel Botezatu a evocat recent, *en passant*, chipul luminos al lui Sorin Iftimi în contextul anilor comuni de studenție (1988-1993), ani pe cât de tumultuoși, pe atât de frumoși: „Mi-l amintesc din cei cinci ani de facultate, în care am avut privilegiul de a-i fi coleg de grupă, cum răscolea înfrigurat arhivele sau petrecea ore în șir la bibliotecă, în căutarea documentelor care sunt temelia pe baza căreia își construiește discursul un istoric adevărat, cu o frenezie care parcă prefigura frângerea timpurie a destinului său pământean”.

După terminarea studiilor universitare, fiecare dintre noi am apucat-o pe drumul său. Al meu, după o foarte scurtă haltă în învățământul secundar, la Liteni – Suceava, s-a numit, din octombrie 1993, Muzeul Etnografic al Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova”, venirea mea aici fiind cumva decisă încă din timpul facultății de către decanul Ioan Caproșu, fie-i țărâna ușoară, și Adriana Ioniuc, directoarea adjunctă din acea vreme a Complexului Muzeal. Tot atunci fuseseră recomandați și alți doi colegi, Corneliu Cojocariu și Sorin Iftimi, noi trei fiind „bătrânii” anului nostru. Primul a ajuns cam în același timp cu mine în echipa Muzeului de Istorie, însă pentru Sorin Iftimi drumurile au fost ceva mai întortocheate, el ajungând la același

* Etnolog, Iași – România.

muzeu ieșean de istorie după o lungă escală la o instituție școlară din Târgu Frumos (septembrie 1993 – ianuarie 1995) și o alta, mai scurtă, de doar opt luni, la... Muzeul Etnografic al Moldovei.

În acea perioadă, în muzeul nostru se schimbau „gărzile” de muzeografi. Plecau din instituție Angela Paveliuc-Olariu, șefa de secție, și nu după multă vreme Georgeta Țurcanu, apoi Rodica Ropot, care a fost o perioadă șefa muzeului, și Margareta Cernat; au venit, pe rând, muzeografii din „garda” nouă: Sorin Iftimi, Eva Giosanu, Vasile Munteanu, Cezar Teclean, Victor Munteanu, Ovidiu Focșa și Eutasia Anghel. Eu am fost un fel de tampon între cele două garnituri...

Rodica Ropot era extrem de bucuroasă și de mulțumită de venirea lui Sorin Iftimi în muzeul nostru. Desigur, Sorin a fost, ca și unii dintre ceilalți colegi noi, mai mereu în vizorul șefei, care dorea din tot sufletul să-l învețe cât mai mult și cât mai repede „meserie”, în această privință Doamna Ropot fiind un profesionist impecabil. Știa multă carte, multă etnografie (în special domeniile portului popular și industriei casnice fiindu-i mai apropiate) și deopotrivă muzeografie, poate mai puțină pedagogie; cert este că s-a străduit din răzputeri să predea cât mai mult și la cât mai mulți dintre noi, tinerii săi colegi, din tot ceea ce acumulasă în multe decenii de muzeografie etnografică.

Cred că mai ales colega Eva Giosanu a fost cea mai interesată și, implicit, mai câștigată din aceste veritabile lecții practice de muzeografie ținute direct în sălile sau în depozitele muzeului, Eva fiind astăzi, la rândul ei, o specialistă foarte bună în aceste domenii. Noi ceilalți ascultam cu atenție explicațiile șefei, dar gândurile noastre zburau adesea spre alte zări. Oricum, cu toții îi suntem recunoscători răposatei Rodica Ropot, care s-a trudit efectiv ca să ne ajute cum știa mai bine. Domnul să o ierte și să o odihnească-n pace!

Chiar dacă și Sorin Iftimi era cu gândul în altă parte, înclin să afirm că nu a pierdut deloc vremea în acele câteva luni în care a semnat condica de prezență la Muzeul Etnografic al Moldovei. Concret, pe lângă lecturile obligatorii din „clasicii” Ion Vlăduțiu și Valer Butură, Sorin ochise repede anumite domenii în care expertiza sa de medievist în devenire îl putea ajuta consistent. Unul dintre acestea era *metrologia tradițională*, domeniu de nișă care presupunea o bună pregătire interdisciplinară, ceea ce Sorin avea deja. Doar așa se explică valorosul său studiu *Un cântar „pe oci” cu stema Iașilor (cca. 1850)*, publicat peste câțiva ani în primul număr al „Anuarului Muzeului Etnografic al Moldovei” (2001, p. 283-287).

Seriozitatea... teutonică, *hărnicia* provenită probabil și din rădăcinile sale rurale, ineditele *asocieri de idei*, *bucuria* sinceră, aproape copilărească, a cunoașterii, *conștiința* faptului că rostuiește ceea ce-i place, *responsabilitatea* contaminantă, *modestia* câteodată exagerată, *buna cuviință* care i se citea pe chip și care ne copleșea adesea, nu în ultimul rând *bunătatea* organică, ce îl făcea să sară-n ajutorul semenului aflat la nevoie – iată câteva trăsături de caracter ce-l individualizau pe Sorin Iftimi, toate formând un mix uman aparte, imposibil de confundat sau de uitat.

Tocmai de aceea, atunci când Rodica Radu, șefa vecinilor de la Istorie, a reușit să ni-l „fure” pe Sorin, toată lumea de la Etnografie, în frunte cu cealaltă Rodică (Ropot), l-au jelit ca și cum ar fi plecat în lumea dreptilor... Se petrecea asta pentru că în acel scurt răstimp, Sorin, ca mai toți oamenii buni și înțelepți, deja sfîntise locul. Mai apoi, drumurile noastre au ajuns să se întretaie din ce în ce mai puțin, mai ales că ani buni, între 2000 și 2008, i-a petrecut la Centrul de Istorie și Civilizație Europeană; când mai apucam să ne revedem pe holurile Palatului Culturii ne strângeam mâinile cu putere și simpatie, cum se făcea pe la noi, prin părțile Dorohoiului, și ne dădeam binețe cu acel original „Salve” al său, pe care ni-l însușisem mulți dintre prietenii și amicii săi.

Din când în când ne întâlneam și pe la Universitate, într-o sală din Casa Catargi, acolo unde aveau loc ședințele lunare ale Institutului de Genealogie, Heraldică și Sigilografie „Sever Zotta”, ai căror membri fondatori eram și noi doi; aici Sorin era socotit *un veritabil inițiat*, inclusiv de către Ștefan-Sorin Gorovei, profesorul nostru drag și starostele acestui Institut aparte, dascălul care ne-a marcat anii de final ai studenției, cât și cariera noastră profesională ulterioară.

Trebuie precizat faptul, cunoscut de altfel, că una dintre direcțiile majore de investigații științifice ale cercetătorului Sorin Iftimi era aceea dedicată disciplinelor auxiliare ale istoriei medievale, îndeosebi *heraldica* și *sigilografia* având în el un ilustru reprezentant; în această calitate a scris și despre *Emblemele sigiliilor sătești ca izvor pentru elaborarea stemelor comunale*, studiu încredințat iarăși spre publicare, în 2003, „Anuarului” muzeului etnografic ieșean (nr. III, p. 177-202), semn că relația noastră profesională și de amicitie a continuat și după ce drumurile ni s-au despărțit.

Cu certitudine, Sorin Iftimi ar fi ilustrat cu brio știința etnografică românească; probabil ar fi fost un *inovator*, ar fi propus mereu unghiuri insolite, înscrise totuși în matca cercetărilor etno-istorice, căci Sorin era *un împătimit al documentului istoric*, pe care îl decortica migălos și atent pe

linia marilor înaintași Mihai Costăchescu, Gheorghe Ghibănescu și Ioan Caproșu. De altfel, unele din studiile sale parcă au ceva din savoarea și ineditul *Traistei cu vorbe* a lui Ghibănescu.

Cu siguranță ar fi strălucit în acest domeniu atât de puțin explorat în etnologia românească, Sorin având însuflețirea și pasiunea pe care le presupun asemenea demersuri complexe, precum și toate instrumentele necesare. Faptul este dovedit și de o a treia și ultima contribuție a sa la publicația științifică a Muzeului Etnografic al Moldovei, e vorba de un studiu circumscris marelui folclorist Artur Gorovei, personalitate de prim rang a culturii noastre naționale, a cărui viață și activitate ne interesau deopotrivă. Astfel, în 2011 apăreau în „Anuar” considerațiile sale privitoare la *Documentele din colecția lui Artur Gorovei aflate la Arhivele Naționale din Iași* (nr. XI, p. 357-376). Pentru toate acestea, dar și pentru altele, îndrăznesc să afirm că Sorin Ifțimi a lăsat urme vizibile în istoria recentă a muzeului nostru.

Un alt domeniu pe care Sorin Ifțimi l-a ilustrat cu strălucire a fost cercetarea, cu acribie și cu nedisimulată pasiune, a *istoriei Iașilor*, urmând probabil ca posteritatea să-i rețină mai ales această remarcabilă preocupare. Argumentele peremptorii sunt reprezentate de numeroasele cărți, studii sau albume al căror autor sau coautor este (lista lor fiind postată la loc de cinste pe site-ul instituției muzeale ieșene). Acordarea titlului de *Cetățean de onoare* al urbei în ziua în care era dus spre mormânt este o recunoaștere a faptului că Iașii au o datorie morală față de acest original cercetător... Unul dintre mentorii noștri, Academicianul Ioan Caproșu, de departe cel mai complet istoric al trecutului capitalei moldave, va fi fost încântat de parcursul științific excepțional al discipolului său, socotit de către mulți cunoscători avizați cel mai bun continuator al său în această privință, desigur nebănuind că Dumnezeu îl va chema la Cer la scurtă vreme după propria-i plecare...

Sorin Ifțimi a început a colinda vămile văzduhului în Ajunul Postului Crăciunului, pe 13 noiembrie, la distanță de o zi de la pomenirea în Biserica noastră a celui care este socotit unul dintre cei mai milostivi dintre sfinți, anume Ioan, ierarh trăitor în secolul al VII-lea, supranumit „cel Milostiv”, căci în calitatea sa de patriarh al Alexandriei s-ar fi luat la întrecere în ceea ce privește milostenia, afirmă biografii săi, cu... Dumnezeu. Pe 13 noiembrie este serbat unul dintre cei mai învățați sfinți, anume Ioan Gură de Aur, Patriarh al Constantinopolului în mai multe rânduri la răscrucea veacurilor IV și V, cel care a rostuit, inspirat de Duhul Sfânt, Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie așa cum se săvârșește până astăzi.

Considerăm, în acest context al Marii Treceeri sub oblăduirea celor doi sfinți Ioan, cel milostiv și cel învățat, că Sorin a fost, raportat la timpul său și la preocupările sale majore, un *dăruitor*, un *miluitor*, în termenii credinței creștine, precum și un *învățat înțelept* al neamului său. Căci toate ale sale au fost, cel mai adesea, îndreptate cu dragoste către ceilalți. Un astfel de om *nu moare niciodată*, nu poate muri niciodată, căci, aidoma neuitatului etnolog Vasile Munteanu, între cei doi fiind o prietenie aparte, *el trăiește mai departe prin noi*, cei care vom prețui mereu „darurile” lăsate ca moștenire. Fie ca Bunul Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfinților Ierarhi Ioan cel Milostiv și Ioan Gură de Aur, să-l miluiască și să-i dăruiască iertare dragului nostru prieten Sorin Iftimi!

*

În iureșul plecării neașteptate spre veșnicie a lui Sorin Iftimi, am constatat cu bucurie faptul, până la un punct firesc, că o mulțime de prieteni, colegi și colaboratori din Iași, din țară și din străinătate au ținut neapărat să evoce, cu durere și regret, personalitatea sa aparte. De la Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, până la jurnaliști (care nu erau nicicând refuzați de Sorin), de la istorici renumiți până la colegi și prieteni, cu toții am socotit că acest om merită, la despărțire, prinosul nostru de sentimente și de cuvinte. Unii au făcut-o într-un cadru mai restrâns, cum a fost acel insolit grup de Messenger creat pe Facebook de Prof. univ. dr. Maria Magdalena Székely, alții în ziare și reviste sau, cei mai apropiați, pe buza gropii, în ziua înmormântării sale la Cimitirul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Iași.

Spicuim mai jos doar câteva idei din aceste emoționante și calde mesaje de suflet, considerând că în acest mod conturăm mai fidel, mai adecvat și mai nuanțat portretul omului, prietenului și istoricului Sorin Iftimi.

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Teofan, în mesajul său de condoleanțe, arăta că a „văzut în domnul Sorin Iftimi, pe toată durata împreună-lucrării sale cu ostenitorii de la Centrul Eparhial Iași, o inepuizabilă dăruire de sine, o neconținută combustie sufletească și intelectuală pentru descifrarea și înțelegerea trecutului ca fundament al prezentului”. Ierarhul detalia apoi cu multă sensibilitate: „În demersul său de descoperire a unei istorii uitate, a unor povești cu oameni și locuri, istoricul, cercetătorul lăsa să se întrevadă omul îndrăgostit de poveste, de veșnicie și de sens. (...) Ori de câte ori a fost nevoie am aflat în Sorin Iftimi un sfătuitor onest, un specialist competent, cu mult discernământ, în cazul

căruia stringența unui proiect nu excludea pacea, serenitatea pe care reușea să le insuflă celor cu care lucra. O permanentă disponibilitate de a ajuta, o generozitate debordantă, cum rareori mai putem găsi în jurul nostru, ne dădeau tuturor îndrăzneala de a-i căuta sfatul, de a-l întâlni și a ne bucura. Cercetător riguros în argumentare și povestitor cu har, mai totdeauna pelerin pedestru pe platoul de aur al Iașiului (...) în căutarea altor și altor istorisiri despre oameni, monumente, întâmplări și destine, fascinat de ceea ce poate tăinui trecutul și permanent animat de bucuria dăruirii, împărtășirii propriilor descoperiri cu semenii săi. Râvna și entuziasmul nu au exclus niciodată rafinamentul discursului”.

ÎPS Teofan încheia remarcabila zugrăvire a lui Sorin Iftimi în aceeași notă caldă: „Istoric erudit, a știut să îmbrace veșmântul smereniei, atitudinea rigidă, inabordabilă fiindu-i cu totul străină. Multa sa știință de carte nu o afișa cu emfază, pentru a-și pune în inferioritate interlocutorul, ci o folosea ca izvor de îmbogățire și odihnă a celuiilalt. Evitând stridențele, căuta autenticitatea lucrurilor. Exigent cu sine, empatic cu semenii, cultiva relațiile, fundamentându-le pe o reconfortantă încredere”.

Istoricul Narcis Dorin Ion, directorul Muzeului Național „Peleş”, colaborator apropiat al celui evocat în aceste rânduri, i-a dedicat un necrolog emoționant în „coloanele” portalului online Doxologia al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. Acesta arată că „blajinul istoric al monumentelor și patrimoniului cultural din capitala Moldovei (fie ele biserici, palate, case, ulițe, străzi, piețe sau opere de artă) a cercetat, în liniștea bibliotecilor și a arhivelor, documente și mărturii pe baza cărora, în agitația zilei sau în ore târzii din noapte, a recompus adevărate fresce ale lumii moldave medievale și moderne”.

Pe de altă parte, istoricul muntean afirmă explicit ceea ce mulți alții au remarcat ca fiind *o constantă în opera publicistică* a defunctului: „Un cercetător de profunzimea și subtilitatea lui Sorin Iftimi nu s-a mărginit la a scrie o istorie liniară, ci a preferat complexitatea și provocarea unor abordări interdisciplinare”, subliniind, de asemenea, remarcabila cunoaștere a istoriei capitalei moldave, „sub multiplele sale aspecte (organizare administrativă medievală, evoluție urbană în secolele XIV-XVIII, viața monumentelor laice sau religioase, istoria minorităților etnico-religioase, heraldica și genealogia), tratate în lucrări de mare acribie științifică”.

Cumva în același spirit, al legăturii sale indestructibile cu istoria fascinantă a Iașilor, îl evocă, concis, cald și sugestiv, și alți doi buni colegi,

anume universitarul și politicianul ieșean Mihai-Răzvan Ungureanu („Sorin a fost dintotdeauna lumina noastră și îndrumătorul nostru întru istoria Iașilor”) și muzeograful Ioan Iațcu de la Muzeul de Istorie a Moldovei („El s-a hotărât să cucerească Iașii, capitala Moldovei, iar pentru împlinirea dezideratului a pătruns cu cercetarea dincolo de porțile și zidurile orașului, *intra muros*, ajungând până în inima lui”).

În numele numeroșilor jurnaliști, ieșeni sau de aiurea, care l-au apreciat și i-au fost mereu aproape lui Sorin Iftimi o amintim doar pe Otilia Bălinișteanu, cea care l-a evocat inspirat în „Lumina”, cotidianul Patriarhiei Române. Plecând de la premisa că ne-am despărțit de „un istoric foarte îndrăgit”, jurnalista argumentează pe larg: „Pentru că marele lui har a fost acela de a face ca istoria orașului să poată ajunge la publicul larg într-un mod accesibil și prietenos. Avea simțul acesta rar de a ști să extragă din abstractul documentelor poveștile Iașului istoric, transformându-l într-un oraș pe înțelesul tuturor. A putut face asta după o viață trăită printre cărți și în arhive, dar mai ales dispunând de un sistem de senzori foarte fini cu care a știut să înțeleagă în profunzime trecutul și să-l pună în acord cu prezentul. Nu era un cercetător încrâncenat, ci unul dominat de bucuria descoperirilor. Iar această stare emana din toată ființa lui atunci când vorbea despre o temă care îl preocupa sau pe care tocmai o studiasse. A fost un profesionist rarisim, cu multă devoțiune pentru domeniul în care s-a format și pentru munca sa, un om elegant, discret și bun. Era dominat de onestitate și de noblețe profesională, împărtășind cu dărnicie din ceea ce știa, și era absorbit de o pasiune sinceră pentru istoria Iașilor. Se înscria, din acest punct de vedere, în șirul marilor iubitori ai orașului, cei care i-au căutat trecutul și ni l-au povestit și nouă: istoricul Ioan Caproșu, publiciștii Ion Mitan și Constantin Ostap”. În tot acest context, concluzia vine parcă de la sine: „A fost un minunat tălmăcitor al istoriei”...

*

Repere profesionale esențiale. Muzeograf la Muzeul Etnografic al Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” (aprilie-decembrie 1995) și la Muzeul de Istorie a Moldovei (1995-1999 și 2008-2021); cercetător științific la Centrul de Istorie și Civilizație Europeană din cadrul Filialei Iași a Academiei Române (2000-2008); a predat în cadrul Masterului de Patrimoniu mobil și Turism cultural, organizat de Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2009-2013).

În 2006 a obținut titlul de doctor în Istorie la Facultatea de Istorie-Filosofie-Geografie a Universității din Craiova, cu teza *Curtea*

Doamnei în Moldova și Țara Românească (secolele XV-XIX); din 2015 era expert în bunuri arheologice și istorico-documentare, istorie modernă și memorialistică, atestat emis de Ministerul Culturii. În 2004 a fost decorat cu medalia „Meritul Cultural”, clasa a II-a, categoria F „Promovarea culturii”.

A fost membru al unor instituții științifice naționale și internaționale de prestigiu: Comisia de Genealogie, Heraldică și Sigilografie a Filialei Iași a Academiei Române, Biroul Zonal Moldova (pentru avizarea heraldicii teritoriale), Institutul Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta” (din mai 2008 făcea parte chiar din Consiliul științific al Institutului), Societatea de Genealogie și Heraldică „Paul Gore” din Republica Moldova și Societatea Română de Vexilologie (la ultimele trei fiind membru fondator).

Pregătirea științifică remarcabilă a determinat cooptarea sa ca membru în Colegiile de redacție a mai multor publicații de specialitate ieșene: „Ioan Neculce” (serie nouă). Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei; „Cercetări istorice” (serie nouă), revista științifică a Muzeului de Istorie a Moldovei (la ambele fiind, periodic, și secretar științific de redacție); „Arhivele Moldovei”, revista filialei județene a Arhivelor Naționale; „Arhiva Genealogică” (unde, din 1998, devine asistent de redacție); „Herb. Revista Română de Heraldică”; „Europa XXI”, revista de specialitate a Centrului de Istorie și Civilizație Europeană.

*

Cu puțină vreme înainte de plecarea în Lumea fără dor, Sorin făcea, parcă premonitoriu, următoarea mărturisire: „Nu știu exact ce va fi, de obicei sunt absorbit de proiectele acestea pe termen destul de scurt, pentru că sunt într-o perioadă când acumulările pot să și ofere tot felul de mici realizări. Știu ce voi face peste câteva luni sau peste un an, doi, eventual. N-am încă o perspectivă pe un termen mai lung, pentru că n-am avut timp de reflecție, timp din aceștia în care să mă proiectez pe mine în viitor. Ceea ce mi-am dorit mereu, mai ales de când am îmbrățișat și această carieră, [e să am] o viață îndelungată, de la înălțimea căreia să poți să privești toată experiența aceasta a multor decenii”.

Dacă un „istoric vrea să intre în istorie”, nota cândva Sorin într-un jurnal al său, „treaba [lui este] să nu lase memoria să doarmă”... Ei bine, prin voia, neștiută de nimeni, a Domnului, Sorin Iftimi privește acum istoria Iașilor, a românilor, a întregii lumi de la înălțimea maiestuoasă a Împărației cerurilor, el însuși fiind deja parte din istoria pe care a îndrăgit-o cu toată ființa sa luminoasă!